

Római vakáció(m) II.

A Római Magyar Akadémia könyvtára
– ahogyan a könyvtáros látja

❖ Balogh Mihály

A Római Magyar Akadémia könyvtárának (közel)múltját a Könyvtári Levelező/lap előző számában az akadémia igazgatója, Kovács Péter segítségével ismerhették meg az olvasók. A könyvtár mai küldetéséről, szerepéről, feladatairól Balla Orsolya könyvtárossal folytatom a beszélgetést. Kérem, kedves kollegina, mutassa be legalább nagy vonalakban ezt a gyűjteményt!

esedékes átfogó leltározás kapcsán, eszerint az állomány most, 2009. február végén 15 ezer könyvet tartalmaz. Az egyéb dokumentumokról, így a folyóiratokról, kottákról, hanglemezekről, videokazettákról egyelőre nincs megbízható pontosságú adatunk, de ezeknek az állományrészeknek a leltározására is sort kerítünk az idei év nyaráig.

Gyűjteményünk „lelke” a közel kétezer kötetes kézikönyvtár, amelynek nagyobb része itt, az első emeleti, freskós mennyezetű olvasóteremben, kisebb része pedig az én titkári/könyvtárosi dolgozószobámban található. Kézikönyvtárunk tulajdonképpen szabadpolcos rendszerű, nagy üvegajtós szekrényekben tartjuk a könyveket, ezeket azonban a haszná-

Olasz restaurátortanulók
a tanáruk segítségével kutatnak a könyvtárban

A gyűjtőkörünket, mint ezt igazgató úr is említette, szakmailag az intézmény jellege határozza meg: az alapot az olaszországi magyar és a magyarországi olasz kulturális, tudományos kapcsolatok világa jelenti. A humán szférán belül elsősorban az irodalom, a történelem, a régészet és a művészettörténet tudományterületek egymásra vonatkozó szakirodalmát gyűjtjük, Magyarországról olaszul, illetve Olaszországról magyarul.

A könyvtár állományának újabb, pontos fölmérése ezekben a napokban zárult le az éppen

lók szabadon kinyithatják. Kézikönyvtári állományunknak mennyiségileg nagyjából a duplája a szépirodalom, a többi pedig tudományos szakmunka. A gyűjtemény zömét a három földszinti raktárhelyiségben tároljuk, numerus kurrens szerint. Könyveink mintegy kétharmada magyar nyelvű, negyed része olasz, a többi leginkább angol, kevesebb a francia, német, spanyol, latin nyelvű munka.

A dinamikusabb gyarapítás legfőbb akadálya a pénz, pontosabban a pénz szűkös volta. Az éves keretük 300 ezer forint. Ez ugyan a

legnagyobb a tizenhét magyar intézet között, de például ebből kell megvinnünk azokat a magyar filmeket is, amelyeket bemutatunk látogatóinknak, kölcsönzünk használóinknak. Így azután éves átlagban száz kötet alatt marad általában a könyvvásárlásunk. Ehhez jön némi ajándék, bár ez rendszertelenebb: elsősorban a szerzőktől, főleg az olasz szerzőktől kapunk könyveket ajándékba, és itt tartjuk számon természetesen az igazgató úr által is említett, az olaszországi magyar családi könyvgyűjteményekből hozzánk kerülő hagyatékokat. (Ezekben persze sok minden van, de – ahogy erről már volt szó – mi már csak magyarságpolitikai okból sem utasíthatunk vissza semmit.) Így együtt, éves átlagban százötven kötet körüli könyv a tényleges gyarapodásunk.

Az állományunk feltártságáról annyit, hogy valamikor korábban, az OSZK-s (Országos Széchényi Könyvtár-beli) kollégák elkészítették a betűrendes, szerző, cím, tárgyszó szerinti cédulakatalógust és a szakkatalógust is, azonban ezeket 2001-gyel lezártuk, azóta folyamatosan épül a számítógépes katalógus. Az állomány gépi feltártsága most mintegy hatvan százalékos. Még ebben az évben tervezzük a teljes állományunk feltárását. Ehhez a SZIK-LA programot használjuk.

Mi a helyzet a használói lehetőségekkel, igényekkel és szokásokkal?

Kezdjük talán azzal, hogy az akadémia könyvtára nyilvános és ingyenes, még késedelmi díjat sem szedünk, és a nyitva tartásunk lényegében megegyezik az én munkaidőmmel, vagyis hétfőtől péntekig reggel 8-tól 17 óráig fogadjuk a látogatókat.

Ami a szolgáltatásaink és a használói igények viszonyát illeti, nagyjából fele-fele

arányban oszlik meg a helyben használat és a kölcsönzés. Az előbbi értelemszerűen itt is inkább a kézikönyvekre, kisebb részben a szakirodalomra, míg az utóbbi elsősorban a szépirodalomra irányul. Újabban mindinkább terjed a másolatszolgáltatás iránti igény, interneten is, viszont a könyvtárközi kölcsönzésre eddig nem mutatkozott különösebb kereslet. Van lehetőség az internet helyben használatára is, ehhez egy gép áll az olvasók, használók rendelkezésére. Ugyancsak megtekinthető helyben a könyvtár filmállománya is, akár a videokazettás, akár a DVD-s változat. Előfordult, mint speciális szolgáltatási igény, hogy olyan olasz anyanyelvű kutatóknak kellett segítenem eligazodni valamilyik magyar könyvtár adatbázisában, aki nem értett eléggé magyarul.

A használati gyakoriság meglehetősen hullámzó, a nyár különösképpen holtsezon Rómában. Egyébként meg van olyan, hogy egy héten egy olvasó esik be, máskor meg egy nap alatt öt. Való igaz, hogy az állomány többségében magyar nyelvű, a használók meg többségükben olaszok. De – ahogy ezt már az igazgató úr is említette – az ellentmondás csak látszólagos, hiszen miközben a magyar anyanyelvű használók is keresik az olasz nyelvű munkákat, addig az olaszok elsősorban a magyar nyelvűeket viszik. Ugyanis főként a magyar kultúra iránt nyelvi szinten is érdeklődő olaszokról, illetve zömmel tartósan kint élő, tehát olaszul is beszélő magyarokról van szó.

S hogy kik is a használóink? A hely szelleménél, természeténél fogva elsősorban értelmiségi foglalkozásúak, egyetemi hallgatók, tanárok, ösztöndíjasok, kutatók, művészek találnak meg minket. Közösségünk túlnyomó többsége felnőtt korú. Sajnos az olasz fiatalok, például a középiskolások nem járnak hozzánk, és itteni közoktatási intézményekkel sincs érdemi kapcsolatunk. Az olaszok általában is kevesebbet olvasnak, mint a magyarok, s a fiatalok még kevesebbet.

Ez annál inkább érdekes adalék, mert hiszen nálunk odahaza ugyancsak kongatják az illetékes szakemberek az olvasáskultúra elsorvadása miatti aggodalom vészharangjait.

Pedig a magyar helyzet az itteninél még mindig sokkal jobb! Ez személyes tapasztalatom, hiszen évek óta itt élek, a férjem ugyanis olasz. Ő statisztikus, és az itteni átlagnál lé-

Balla Orsolya intézeti titkár, könyvtáros munka közben

nyegesen többet olvas, de az olasz ismerőseinkre ez már egyáltalán nem jellemző. Hogy mást ne mondjak, egy magyar családban, háztartásban még azért akad legalább egy könyvespolc, az olaszoknál ez a bútordarab már rég nem tartozéka a lakás berendezésének. A fiatalok pedig jóformán csak zenét hallgatnak és neteznek. Ehhez az igényváltáshoz (igénytelenedéshez?) alakult, idomult az olasz könyvtárak legtöbbször is.

Valóban, a buszon, a villamoson, a metróon itt tényleg sokkal kevesebb olvasó embert látnak, mint otthon. Legfeljebb a járatokon szétszórt ingyenes újságokba lapoznak bele. Az egyiknek a találó címe 24', és tényleg körülbelül annyi, vagyis huszonnégy perc elég is az átlapozásához. De váltsunk témát! Mi a helyzet a szakmai kapcsolataikkal?

Élő kapcsolatunk van a minket szakmailag felügyelő OSZK-val, valamint a „SZIKLA-család” tagkönyvtáraival. Már csak a szervezeti rendünk meg a hasonló szerepünk miatt is tartjuk a kapcsolatot a más külföldi városokban működő magyar intézetekkel, illetve könyvtáraikkal, meg persze a különböző nemzetek itteni, római kulturális intézeti könyvtáraival. Közvetlen szomszédunk, csak pár percnyire esik tőlünk s egy másik csodálatos reneszánsz épületben, a Farnese-palotában „lakik”, a franciák római intézete és könyvtára. Ápoljuk továbbá a kapcsolatot a római történeti intézetek könyvtáraival, illetve az itteni egyetem *Sárközi Péter* vezette magyar tanszékével, ahonnan számos, magyarul tanuló olasz anyanyelvű hallgató keres meg minket. De van kapcsolatunk a többi egyetem magyar lektorátusaival is.

Az igazgató úrtól tudom, hogy ön szervezi az akadémia kiadói tevékenységét. Mondana néhány szót erről a munkájáról és az önökre váró aktuális kiadói feladatokról is?

Annál is szívesebben, mert ezt a területet afféle „szívem csücske” feladatnak tartom, szívesen végzem. Évente nagyjából három könyv kiadását engedi meg a büdzsénk, s ezek közül az első kell, hogy legyen az évkönyvünk, az *Annuario*, amely eddig rendszertelenül jelent meg. Ezen a jövőben változtatni akarunk: egy évkönyv legyen valóban évkönyv!

Működik itt, az akadémián, egy műfordító műhely. Legújabbban főként a XX. századi magyar irodalom olaszra fordítása megy. Most éppen Kosztolányi-novellákat fordítanak, tavaly Szabó Lőrinc-tőladtunk ki egy versválogatást. A *Podium Pannonicum* sorozatban jelent már meg Balassi, Csokonai, József Attila, Somlyó György, aztán egy színműantológia meg kortárs költők antológiája. Ezt a sorozatot a Lithos Kiadó gondozza. Ennek a sorozatnak egy-egy darabja lehet évente a második kiadványunk az évkönyv mellett.

Végül van még nekem egy dédelgetett tervem: szeretnék fordítói pályázatot kiírni az akadémián, természetesen pénzdíjakkal, hogy ne „hasra ütve” menjen a kiválasztás – sem a fordítandóké, sem a fordítóké. Az előbbiekről annyi szűkíthetné a pályázati kiírás, hogy a rendszerváltás utáni magyar szépirodalomra szólna, műfaji megkötés nélkül. Az utóbbit pedig az igényes szakmai zsűri garantálná. Egy nagyobb olasz kiadót szeretnék megnyerni támogatóul.

Kedves Orsolya! A végére maradt egy személyesebb természetű, bár egyáltalán nem személyeskedőnek szánt kérdés: könyvtáros-e a Római Magyar Akadémia könyvtárosa?

Erre a kérdésre csak összetett választ tudok adni, amelynek lényege talán így summázható: igen is, meg nem is. Ha arra gondolok, hogy a munkaköri leírásom, az intézeti beosztásom szerint elsősorban nem is könyvtáros vagyok, hanem titkár, egyúttal az akadémia kiadói feladatkörében is szervezőmunkát végzek s e feladataim mellett látom el a könyvtárosi teendőket, akkor azt kell mondanom, hogy elsősorban nem könyvtáros vagyok. Ha viszont azt nézem, hogy a munkaidőm milyen jelentős részét fordítom a napi könyvtárosi

teendők végzésére, akkor néha mégis azt kell gondolnom, hogy elsősorban könyvtáros vagyok. Ha az kéretik rajtam számon, hogy mi-féle szakmai kompetenciával rendelkezem, akkor töredelmesen be kell vallanom, hogy „csak” olasz szakos nyelvtanári diplomám van. Innen nézve tehát megint csak nem vagyok könyvtáros, de ha visszatekintek az itt töltött időszakra, magam is meglepődve állapítom meg, hogy mennyi mindent eltanultam már a szakmából, jórészt autodidakta módon, a magam kenyerén, s ha hozzáveszem, hogy szívesen végzem azt a munkát, megint csak oda lyukadok ki, hogy azért mégiscsak könyvtáros (is) vagyok.

Kétségtelen, hogy ez a gyűjtemény „elbírna” egy szakképzett és csak a könyvtárral foglalkozó szakembert. Az elődöm, aki 2005-től 2007-ig volt az akadémia titkára, történetesen könyvtár szakos volt, ez az eset azonban inkább véletlen, mint rendszeres az intézmény múltjában. Magam úgy látom, hogy egy ilyen irányú szakmai előrelépésnek objektív és szubjektív akadályai is vannak itt. Az objektív, mint tudjuk, a pénz, illetve annak hiánya. Erről nincs mit beszélni. A szubjektív az, hogy enyhén szólva is elég élénk a munkatársi forgalom az intézetben, mint a külföldi magyar kulturális intézetekben általában. Itt nem nagyon tervezhet az ember hosszú távra, négy-öt év adatik többnyire, és jobbára a politikai „vetésforgó” szabja meg az itt dolgozók idejét. Más kérdés, hogy szerény véleményem szerint egy olyan, „echte” szakmai feladatot, mint egy egyszemélyes intézeti könyvtár vezetése, talán mégsem kellene kitenni a forgandó politikának. ■

A fajok eredete első kiadása került kalapács alá Londonban

A kétszázadik éve született *Charles Darwin* fő művének első kiadása került az érdeklődés középpontjába nemrégiben: *A fajok eredete természetes kiválasztás útján, vagy a létért való küzdelemben előnyhöz jutott fajták fennmaradása* című kötet. Az eredetileg orvosnak készülő, majd a természettudomány felé forduló, az evolúcióelmélettel foglalkozó tudós könyve most egy norfolki aukción talált gazdára.

A könyvkülönlegességéből az első kiadásban csak ezerkétszáz példányt nyomtattak, ezeket rögtön el is kapkodták az érdeklődők. Ezért a mű minden létező első kiadású példánya óriási értéket képvisel. A Keys of Aylsham, a kötetet aukcióra bocsátó cég szerint az említett példányt egy norfolki könyvkereskedő vette meg.

Andrew Bullock, a Keys aukciós társaság könyvszakértője azt mondta: „Ez a legfontosabb valaha létezett biológiai szakkönyv, és ez most egyike azoknak a ritka alkalmaknak, amikor fehér kesztyűt húz az ember, mielőtt tisztelettel kézbe venné ezt a kincset. Korszakos mű, amelynek első kiadását, első nyomtatott változatát minden komoly bibliofil gyűjtő meg akarja szerezni, és ez volt a soha vissza nem térő alkalom. Ehhez hasonló kötet csak nagyon ritkán bukkan fel az árveréseken, és ha mégis így történik, olyan fontosnak tekinthető, hogy gyakran nemzetközi intézményes könyvtárak akarják megvásárolni.” ■

(Forrás: Magyar Hírlap)

Április 14-én, a könyvtárosok világnapján az MKE Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei szervezete ünnepi taggyűlést tartott. Ünnepezték magukat és kiemelten két kollégájukat, akik elsőként vehették át a megyei szervezet által alapított, könyvtárosi-közéleti munkát elismerő díjakat. *Biczák Lászlóné* a Csendes János-életműdíj első kitüntetettje. Az életműdíj Csendes János képmását ábrázoló bronzplakett. *Szivák Gábor* Szabolcs Szatmár Bereg Megyei Könyvtári Kultúrájáért kitüntetésben részesült, ami egy arany pecsétgyűrűvel jár. Mindkét díjhoz jutalom is társul, ami a mindenkori minimálbér egy havi összege.

Kitüntetések

Április 15-én adták át Szegeden a Network-shopon a 2009. évi Hungarnet-díjat. Hungarnet-díjban részesült *Kokas Károly*, a Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár informatikai főigazgató-helyettese, a Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület elnökségi tagja és *Zombory László*, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem professzora, a Hungarnet Egyesület elnöke.

Gratulálunk a kitüntetetteknek, és további jó munkát kívánunk!